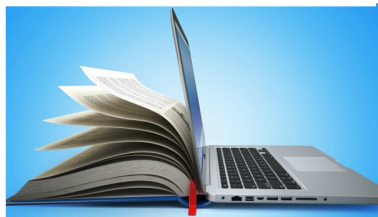

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г.С. СКОВОРОДИ
ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА

ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ І СТРАТЕГІЇ

20 травня 2020 р.
Київ

ЗБІРНИК ТЕЗ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

Григорова Надія Володимирівна,

кандидат соціологічних наук,

доцент кафедри німецької філології

Харківського національного педагогічного університету

імені Г. С. Сковороди

ПРОФЕСІЯ ВЧИТЕЛЯ В СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНЬОМУ ДИСКУРСІ

Суспільна реакція на культурні зрушення зазвичай коливається між ейфорією очікування оновлення і скепсисом щодо реформ, особливо в освіті. Не дивно, що у поле критики потрапляє постать учителя, який, з одного боку, є транслятором і охоронцем універсальних цінностей, а з іншого — повинен бути реформатором, бо має здійснювати підготовку нової генерації нації, а за сучасних умов — усього людства, до життєдіяльності прискорено змінюваних соціокультурних контекстах. у сучасному німецьку філософсько-освітньому дискурсі через приховані смисли попередньої неогуманістичної традиції професія учителя та його особистість час від часу стають предметом прискіпливої уваги як з боку громадськості, так і площині теоретичної рефлексії через їх начебто недостатню гнучкість. Але саме критика у парадоксальний спосіб рятує гуманістичну складову педагогічної освіти від забуття.

Цей досвід може бути корисним для України як опрацювання теоретичних і практичних проблем, що виникають через зіткнення між дійсним і належним.

Зведення учительської професії до метафізичного конструкту, надання їй ідеально-типових рис, як це відбувалось у традиції неогуманізму і триває ще й дотепер у численних реформаторських проектах, що поглиблює розрив між дійсним і належним, а також дійсним і бажаним. Через це учитель, зведений на п'єдестал високого педагогічного призначення і покликання, стає предметом цькування та висміювання як у побуті, так і на рівні громадських заяв та політичних декларацій. Загально відомо, що один з найуспішніших канцлерів ФРН Г. Шмідт високо ушановував учителів, мабуть, не в останню чергу через те, що його дружина була вчи-

телькою. Натомість інший ексканцлер Г. Шредер прилюдно назвав вчителів «ледащими лантухами» (faule Säcke), а колишній президент Німеччини Кр. Вульф навіть у промові, присвяченій освіті, взагалі не згадує про вчителів, зосереджуючи увагу на «вищій школі танцю» [4, с. 83; більш детально див.: 1, с. 3, також 2]. Усе це дає підстави таким визнаним освітнім філософам, як К.П. Лісман, р. Д. Прехт, Кр. Тюрк та ін. висловлювати занепокоєння щодо занепаду учительської професії через реформування освіти з метою її здешевлення.

Погоджуючись з цією діагностикою, але критичне переосмислюючи метафізичні спекуляції щодо цивілізаційної ролі та призначення учителя, р. Мерінг закликає позбутись ілюзій і розглядати діяльність учителя не у площині покликання і місіонерства, притаманних радше ранньому і класичному Модерну, а звернути увагу саме на професійну діяльність учителя, яка є ускладненою на соціальними, психологічними, структурними, але перед усім економічними ознаками. Але з цією метою він у парадоксальний спосіб наводить забутий громадськістю документ з часів класичного Модерну, який переконливо свідчить про актуальність його засадничих філософсько-освітніх ідей у сучасних реаліях. Це постанови для діяльності і виживання учителя у добу культурних зрушень, розроблені Ф.А. Вольфом, сучасником В. фон Гумбольдта:

«Інструкції для освіченого шкільного учителя у Німеччині :

1. Май силу духу, володй мистецтвом самостійного мислення, здобувай ґрунтовні знання у різних напрямках, але найбільш глибокі в усьому, що торкається засад формування людини та ученого.

2. Опануй мистецтво передавати свій духовний скарб іншим, привчай їх усіма способами мислити самостійно, але так, щоб ніколи у суперечці не скривдити інших, умій давати їм достовірні, але не занадто розгалужені знання.

3. Стався з любов'ю до усіх занять, якими займаєшся, а також до молодих людей, які довірили тобі свою освіту і формування; але там, де доводиться обирати між першим і другим, найбільшу любов треба віддавати молоді.

4. Будь у моральному сенсі найдосконалішою людиною, готовою у будь-який час без будь-яких забаганок з легкістю займатись своєю справою.

5. Завжди будь здоровим і навчись, якщо так станеться, голодувати без скиглення.

6. Не очікуй поваги і вдячності від людей і також, навпаки, зневажай оплесками тих, що хибно тебе розуміють» [2, с. 6] .

Ці поради торкаються дійсності вчительської професії не тільки під час виконання його професійних обов'язків, а у життєвому світі пересічного учителя, про який сучасні політики згадують хіба що, коли йдеться про огульні звинувачення вчителів у корупції та хабарництві. Дві останні поради у контексті суспільствах добробуту і споживання звучать дещо несподівано і дивно, але попри це їх можна вважати тестом на придатність до вчительської професії у реаліях нового суспільного розширування постіндустріальної доби. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Bueb Bernhard. Von der Pflicht zu führen. Neun Gebote der Bildung. Berlin: Ullstein Buchverlag. 2008. 173 S.
2. Mehring R. Die Erfindung der Freiheit. *Vom Aufstieg und Fall der Philosophischen Pädagogik*. Würzburg: Königshausen 2018. S. 6.
3. Norbert Klaus. Idiots. Made in Germany. Wie Politik und Wirtschaft Bildungsverlierer produzieren. München: Knaur Taschenbuch Verlag, 2011. 384 S.
4. Wulff Ch. Reden und Interviews. Bd. 1. Berlin: Bundespräsident, 2011. 395 S.

Дічек Наталія Петрівна,

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
завідувач відділу історії на філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України

КАТЕГОРІЯ ХРОНОТОПУ В ДОСВІДНОМУ ПОЛІ ІСТОРІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

У цьому тезовому варіанті підготовленого однойменного виступу окреслимо лише мету і завдання свого дослідження, які й у виокремленому вигляді є приводом для можливих наукових дискусій, яких, власне, і прагнемо. Отже, виходячи з глибокого переконання, що історія освіти або історія педагогіки (про їх сучасне термінологічне розрізнення докладніше йдеться в нашій попередній публікації [5]) — це галузь *історичної науки*,